

7 » Fontanna Merkurego

Niebiański patron Św. Michał luźno powiązany jest z symboliką ostatej z zespołu barokowych fontann – Fontanną Merkurego z 1727 roku. Poseł bogów Merkur (grecki Hermes) odgrywał w tradycji antycznej podobną rolę, co starotestamentowy Archanioł Michał – tak samo jak i on, był również przewodnikiem dusz zmarłych i głosicielem woli bożej. W wykonaniu rzeźbiarza Filipa Sattlera został on tradycyjnie wyposażony w atrybut w postaci pozłacanej łaski herolda (rzymski kaduceusz). Sama figura wykonana z piaskowca jest pod względem artystycznym najbardziej udanym dziełem z całego zespołu fontann olomunieckich. Prace kamieniarskie na fontannie tym razem wykonał Wacław Render razem z budowniczym i mistrzem muratorskim Janem Jakubem Kniebandlem. Filip Sattler, jako częsty współpracownik Rendera brał udział także i w pracy nad mało znaną Fontanną Delfina (ok. 1724 – 1725), która stała pod bramą miejską w pobliżu ulicy Slovenské. Z fontanny do dnia dzisiejszego pozostał zachowany tylko fragment basenu ściennego.

6 » Fontanna Cezara

Niemniej szczęśliwą rękę przy wyborze rzeźbiarza miał Wacław Render w wypadku zlecenia fontanny Cezara, przeznaczonej do zostania ideowym punktem centralnym całego zespołu. Tym razem do współpracy zaprosił utalentowanego młodzieńca Jana Jerzego Schaubergera, któremu skomplikowana grupa rzeźb otworzyła drzwi do olomunieckiego cechu rzeźbiarzy. Na przedstawienie Cezara Schauberger wybrał trudną formę pomnika konnego, którego charakterystyczna sylwetka w przekonujący sposób opanowała przestrzeń rozciągającą się przed południowo-wschodnim narożnikiem ratusza olomunieckiego. Postać Cezara spogląda z grzbietu konia w geście wyrażającym poczucie własnej pewności w stronę Wzgórza Michalskiego, na którym w czasie powstania dzieła stałe jeszcze wznosiła się „Pogańska wieża”, albo też „Wieża Juliusza” (Turris Iulii) – pozostałość starożytnego dworu, o którym wierzono, że w swoim czasie był miejscem zamieszkania cesarza. Kompozycję fontanny uzupełniają towarzyszące figury bogów rzecznych Morawa i Danubia ze znakami Ziemi Morawskiej i Dolnej Austrii oraz figura siedzącego psa jako symbol wierności Olomůuńca wobec cesarza. Monumentalne dzieło zostało przez twórców zakończone w dzień święta patrona „Wzgórza Juliusza” na Św. Michała 29 września 1725 r.

8 » Fontanna Ariona

Szczytem dekoracji publicznej miasta pod koniec XVIII wieku miała zostać dopiero fontanna Ariona, dla której zostało wybrane prestiżowe miejsce przed południowo-zachodnim narożnikiem ratusza. Tak samo, jak w razie starszych fontann Olomůuńczie i w tym wypadku chcieli czerpać z antycznej legendy, tym razem o słynnym greckim śpiewaku, który w Italii wzbogacił się dzięki śpiewaniu i grze na kitharze. Kiedy później łodzią powracał do ojczystego Koryntu, zbuntowała się przeciwko niemu załoga statku żądna jego bogactwa i przemocą zmusiła go do opuszczenia pokładu statku na szerokim morzu. Tonącego śpiewaka nieoczekiwanie uratował delfin, zwabiony uroczą pieśnią, śpiewaną przez Ariona przed skokiem w morze. W sztuce rozmówlanego delfina – ratownika bogowie w nagrodę wnieśli na niebiosy. Postać Ariona była w późniejszej tradycji literackiej i plastycznej rozumiana jako żywy przykład naprawionej krzywdy i ratunku przed zagładą. Tak też pojmowali ją również mieszczanie olom-

nieccy, którzy wyjątkowo trudno znosili upokorzenie swojego miasta po wojnie trzydziestoletniej – utratę statutu stolicy Moraw i jego późniejsze przekształcenie na twierdzę graniczną. Pierwotny projekt Fontanny Ariona opracowany w 1751 roku przez Jana Antoniego Richtera, ze względów finansowych już nie udało się zrealizować. Pierwotne zamierzenie dawnych przodków przypomniła sobie jednak olomuniecka Rada Miejska po 1989 roku. Postulat wytworzenia nowej fontanny z tematem historii Ariona w końcu został częścią składową szeroko pojętego programu odnowy architektonicznej Rynku Górnego, mającej miejsce w latach 1995 – 2005. Zleceniem zajęli się rodak olomuniecki, rzeźbiarz Iwan Theimer oraz architektka toskańska An-ge-la Chian-tel-li. Punktem wyjściowym dla ich wspólnego dzieła nadal pozostała dawna legenda, jednak tak samo jak kiedyś mistrzowie baroku, także i oni dokonali interpretacji starożytnej historii w taki sposób, aby przemówili do współczesnych a równocześnie wyrazili własny

stosunek do dziedzictwa historycznego miasta oraz wobec powiązań łączących ich z śródziemnomorskim światem tradycji antycznej. Owalny basen ich fontanny niesie trzy brązowe grupy: osiowo obelisk umieszczony na pancerzu monumentalnego żółwia, ekscentrycznie ustawiona grupa rzeźb Ariona z delfinem oraz muzykujące dzieci. Figury pokryte są drobnym dekokem reliefowym – dla twórczości Theimera typowym „tatuazem”, którego zadaniem jest gloryfikacja Morawy, miasta Olomůuńca i jego mieszkańców, zasłużonych przede wszystkim w dziedzinach artystycznych.

9 » Źródło życia

W podziemi kaplicy Św. Jana Sarkandra – dawnym więzieniu miejskim z początku XV wieku – gdzie w 1620 roku powyższy święty został umęczony, tryska źródło czystej wody. Źródło zostało wyprowadzone na dziedziniec pomiędzy kaplicą i neobarokowym pałacem Sarkandrinum. Znajduje ujęcie w fontannie „Źródło życia Św. Jana Sarkandra”. Jej autor, Otmar Oliva, w tym dziele ujął nie dające się pogodzić przeciwieństwo dobra i zła. Rany Chrystusa, jako symbole triumfującego dobra, są obmywane strumieniem „wody żywej” Jana Sarkandra, która w symboliczny sposób oczyszcza ducha, jak również i ciało człowieka.

Tekst: © Marek Perůtka, 2004
Zdjęcia: Michal Dvořák, Petra Stejskalová,
Archiwum Magistratu miasta Olomůuńca
Opracowanie graficzne, DTP, druk: STUDIO TRINITY, s. r. o, © 2009
Wydawca: Miasto Statutowe Olomouc, 2009

Od samego zarania charakterystycznym jest dla miasta Olomouca jego stosunek wobec żywiołu wodnego, jego stosunek wobec rzeki i źródeł, wzbudzony nie tylko z potrzeby życia praktycznego, ale także przez szacunek do tajemnic natury oraz legend dawnej przeszłości. Pierwsza tutejsza osada słowiańska mogła w VI wieku powstać właśnie dzięki korzystnie położonemu brodowi przez rzekę Morawę. Prawdopodobnie jeszcze dawniej, w czasach przedchrześcijańskich, odgrywał podobnie ważną rolę inny element wodny, źródło na niegdyś kamiennym zboczu Wzgórza Michalskiego. Źródło wypływające ze szczeliny skalnej było ośrodkiem zakładanego kultu pogańskiego. Mit humanistyczny mówiący o rzymskiej fundacji miasta przez Gajusza Juliusza Cezara, zainspirowany przez dawną tradycję dopatrywał się z kolei w tym miejscu sceny do odegrania tego aktu. Nazywał go „Górą Juliusza” i od łacińskiej nazwy „lulii Mons – luliomontium” wywodził także i samą nazwę miasta „Olomuntium”. U progu czasów nowożytnych legenda doczekała się pierwszego znanego przedstawienia plastycznego. Od lat 40-tych XVI wieku stanowiła go, dzisiaj nieistniejąca, renesansowa fontanna stojąca między ratuszem i ujęciem ulicy Ostrużnické na Rynku Górnym. Później, cesarski akt erekcyjny został wyobrażony w obrazowej tezie uniwersyteckiej Jana Lysowskiego, wytworzonej w 1640 roku przez Johana Wilhelma Baura. Jego przedstawienie rzymskiego cesarza przed bramami olomunieckimi bezpośrednio poprzedzało powstanie barokowego zespołu fontann z dekoracjami figuralnymi, czerpiącymi z mitologii antycznej. Na przełomie XVII i XVIII wieku zostało podnóże Wzgórza Michalskiego stopniowo luźno otoczone sześcioma fontannami z figurami Neptuna, Herkulesa, Trytonów, Cezara, Merkura i Jowisza.

Robiące wrażenie usytuowanie fontann na zbiegu ulic i rynków przypomina teatralno kulisowe ujęcie ich wielkich barokowych wzorów – rzymskich fontann Gianlorenzo Berniniego. Zespół fontann olomunieckich jest podobnie wyjątkowy nie tylko ze względu na jego program alegoryczny, ale także dlatego, że powstał w krótkim okresie czasu wyznaczonym przez tylko dwa pokolenia rzeźbiarzy. Wraz z dwoma monumentalnymi kolumnami - Św. Trójcy oraz Maryjną – należą do najważniejszych pamiątek morawskiej rzeźby barokowej. Tak więc od połowy XVIII wieku wyloty wszystkich głównych ulic olomunieckiego śródmieścia zwieńczone są według wzoru scenografii perspektywicznej teatru barokowego i stanowią wyraźną dominantę rzeźbiarską - fontannę lub pomnik sakralny.

1 » Fontanna Neptuna

Jako pierwsza z fontann powstała na Rynku Dolnym w 1683 roku fontanna samego boga wód Neptuna w otoczeniu czwórki morskich koni, wspólne dzieło kamieniarza Wacława Schüllera oraz rzeźbiarza Michaela Man-díka. Część autorska najstarszego z mistrzów baroku olomunieckiego wskazuje na możliwe tematyczne powiązanie z wcześniejszymi dokonaniem biskupa olomunieckiego Karola z Lichtenstein-Castelcorn w Kromierzyżu. Książę już wcześniej zatrudnił tutaj Man-díka przy realizacji dekoracji rzeźbiarskich tutejszego Ogrodu Kwiatowego. W jego koncepcji także po raz pierwszy pojawiły się wczesne monumentalne odgłosy wizji Morawy Baura, jako żywego kraju symbolicznie przetkanego życiodajnymi rzekami.

2 » Fontanna Herkulesa

Jako kolejną wzniesiono w 1687 roku na Rynku Górnym fontannę Herkulesa. Legendarny bohater trzymający w lewej ręce szachowaną olomuniecką orlicę, został tutaj symbolicznie przedstawiony jako obrońca miasta, kiedy to potężnym kijem odpiera nieprzyjacielskie ataki Hydry u swych stóp. Rzeźbę oraz zbiornik fontanny znowu stworzyli Michael Man-dík z Wacławem Schüllerem. Na obecne miejsce przed północnym frontem ratusza dzieło później przesunął Wacław Render, który w 1716 roku potrzebował uzyskać wolne miejsce pod zamierzany plac budowy Kolumny Najświętszej Trójcy.

3 » Fontanna Jowisza

Aktywny mistrz kamieniarski, rzeźbiarz oraz „cesarski uprzywilejowany architekt” Wacław Render później sam stworzył następne cztery fontanny. Przy realizacji kolejnej fontanny Floriana na Rynku Dolnym okazał się być wyjątkowym figuralistą i dostarczył nie tylko kamienny zbiornik i podstawę ozdobioną płaskorzeźbą, ale także własną figurę orędownika podczas pożarów i powodzi. Fontanna została ostatecznie zakończona w 1707 roku, jednak w pierwotnej postaci nie przetrzymała nawet dwudziestu lat. Jedynej chrześcijańskiego świętego – pomimo że był on Rzymianinem, tak jak Cezar – w 1735 roku zastąpiła figura władcy bogów antycznych Jowisza, dzieło rzeźbiarza olomunieckiego Filipa Sattlera. Pierwotną rzeźbę Rendera wówczas przeniesiono na podwórze folwarku miejskiego w Skrbeni, gdzie zachowała się do dnia dzisiejszego w wyjątkowo dobrym stanie.

4 » Fontanna Saturna

Trudno w sposób jednoznaczny rozstrzygnąć, jakie okoliczności bezpośrednio wiodły do niezwykłej i szybkiej wymiany figury szczytowej pierwotnie fontanny Floriana na Jowisza. Mogła zostać ona dokonana wyłącznie ze względu na prestiż, ponieważ właśnie w tym czasie przygotowywali premonstratensi w klasztorze Hradisko niemniej ambitny projekt budowy Fontanny Saturna na dziedzińcu właśnie świeżo zakończony pałacu opackiego. Może w obawie, aby panteon miejski symbolicznie nie podlegał władzy bóstwa z Hradiska, z punktu widzenia hierarchii – drugiego najwyższego, mieszczenie szybko zareagowali i sięgnęli po wyobrażenie samego Jowisza – władcy bogów i władcy gromów. Przekształcenie gotowej fontanny było w dodatku szybszym rozwiązaniem, niż budowa nowej, zresztą premonstratensi skończyli własne dzieło prawdopodobnie dopiero koło 1740 roku. Centralną figurę Saturna w roli boga czasu Chronosa trzymającego w lewej ręce kosę, uzupełniali dwaj bohaterowie starotestamentowi Samson i Gedeon przedstawiający rzadkie alegorie Dnia i Nocy (według tego, o której porze dnia dokonali swoich bohaterskich czynów). Autorem fontanny był kolejny z przedstawicieli baroku morawskiego, Józef Antoni Winterhalder, jego dzieło jednak nie przetrwało józefińskiej kasaty klasztoru i zniknęło wkrótce po feralnym 1784 roku.

5 » Fontanna Trytonów

Kolejną miejską fontannę Rendera spotkał ten sam los, który zgotował on dziełu swoich poprzedników (w wypadku fontanny Herkulesa). Jego fontanna Trytonów stojąca na rozstaju ulic Denisovy, Ztracené, Ostružnické i Pekašské z 1709 roku została przeniesiona na Rynek Republiky jednak z o wiele bardziej prozaicznych powodów dopiero w 1890 roku, kiedy musiała ustąpić miejsca rosnącemu natężeniu ruchu drogowego. Autorem elementów figuralnych fontanny był nieznan rzeźbiarz, który stworzył, jak dotychczas najbardziej zaawansowaną kompozycję z parami wodników i delfinów wspólnie niosących ogromną kamienną muszlę. Z niej wylania się wiotka postać chłopięca z parą wodnych psów uwiązanych na łańcuchach. Tematycznie oraz pierwotną lokalizacją fontanna bezpośrednio odwoływała się do znanej Fontanny Trytonów Berniniego na rzymskim Piazza Barberini. Zresztą nie było to po raz pierwszy ani ostatni, kiedy Olomoučanie szli śladem lśniącego przykładu czołowego przedstawiciela baroku rzymskiego.

Horní náměstí – Ratusz
Godziny otwarcia: codziennie: 9 – 19 h
infocentrum@olomouc.eu
Tel.: +420 585 513 385, +420 585 513 392, Fax: +420 585 220 843
http://tourism.olomouc.eu

CI Olomuniec oferuje następujące usługi:

- Informacje turystyczne i zakwaterowanie
  - informacje turystyczne nt. Olomouca i jego okolicy
  - wyszukiwanie połączeń komunikacyjnych
  - usługi przewodnickie
  - wejście na wieżę ratusza codziennie o 11.00 i 15.00
  - przyjmowanie zamówień na zwiedzenie ratusza z wyjściem na wieżę
- Informacje kulturalne, towarzyskie i sportowe
  - przedsprzedaż biletów na imprezy kulturalne odbywające się w Olomoucu
- Sprzedaż pamiątek i map
- Informacje o działalności Magistratu miasta Olomouca i innych instytucji na terenie miasta
- EUROPE DIRECT – Centrum Informacji Europejskiej

Karta, z którą
zaoszczędzisz!

Karta turystyczna, ważna 48 godz. lub 5 dni oferuje w Olomoucu, na Morawach Środkowych i w Jesionikach:

DARMOWE WEJŚCIA: Zamki, pałace, muzea, zoo, MHD Olomouc (komunikacja miejska), minigolf, atrakcje adrenalinowe i inne

ZNIŻKA: parki wodne, zabiegi uzdrowiskowe, jaskinie, restauracje, zakwaterowanie i inne.

Kartę można nabyć w punktach informacji oraz u innych sprzedawców prowizyjnych.

Więcej informacji na: www.olomoucregioncard.cz